

43633

Dr. Johannes Frischauf.

V proslavo njegove
70 letnice.

Spisal
Fr. Kocbek.

DR. JOHANNES FRISCHAUF

V PROSLAVO NJEGOVE 70 LETNICE
SPISAL FR. KOCBEK.

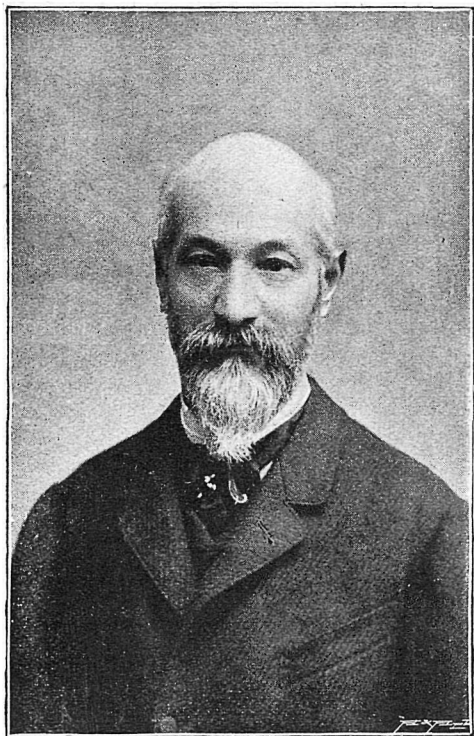
ČISTI DOHODEK JE NAMENJEN ZA ZGRADBO FRISCHAUFOVE KOČE
NA OKREŠLJU.

IZDALO «SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO». ZALOŽILA «SAVINSKA
PODRUŽNICA S. P. D.»

«ZVEZNA TISKARNA» V CELJU. — 1907.

43633

Dr. Johannes Frischaut.

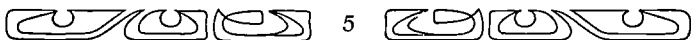

«Čast, komur čast.»

Med nemškimi hribolazci je eden najodličnejših dr. Johannes Frischauf. Po svojem neumornem delovanju v prid planinstva si je pridobil obilo neminljivih zaslug; njegovo ime je dobro znano skoraj vsakemu hribolazcu, če tudi morda ni čital njegovih mnogih planinoslovnih spisov in knjig.

Posebno veliko se je Frischauf trudil za razkrivanje prirodnih lepot naše lepe slovenske domovine, ki jo je tako razznanil širom Avstrije in še čez njene meje. To je zasluga, katere mu ne more vzkratiti noben človek, bodisi še toli enostranski in strankarski. Zató je izpolnilo «Slovensko planinsko društvo» le svojo dolžnost, imenovavši tega odličnega in mnogozaslužnega planinoslovca, dasi Nemca — a poštenega in nepristranskega, svojim častnim udom, in sicer z ozirom na njegove zasluge za našo ožjo domovino kakor tudi za razvoj društva samega.

Frischauf pa je tudi častni član raznih nemških planinskih društev, ter «Hrvaškega planinskega društva» in «Primorskega planinskega društva», za kateri društvu si je stekel mnogo velikih zaslug. —

V naslednjih vrsticah hočem, ker mi ni mogoče podati temeljite razprave, vsaj površno očrtati življenje in delovanje dičnega turista in pisatelja.

Johannes Frischauf se je rodil dne 17. septembra l. 1837. na Dunaju. Njegov oče Ignac in njegova mati Elizabeta (rojena Steinhart) sta bila kmečkega rodu, doma v Nižji Avstriji. Po svoji poroki l. 1832. sta se preselila na Dunaj, kjer sta opravljala kupčijo z živežem. Johannes Frischauf se je po dovršenih gimnazijskih študijah vpisal na dunajskem vseučilišči, kjer se je posvetil matematiki, fiziki in astronomiji. Leta 1861. je postal doktor filozofije, l. 1863. se je habilitoval kot privaten docent matematike na dunajskem vseučilišči, l. 1866. je bil pa imenovan profesorjem matematike na univerzi v Gradcu. Frischauf je že kot privatni docent začel preošnavljati matematično znanost, kar je v Gradcu dovršil. Višja matematika je bila poprej omejena samo na diferencialne in integralne račune. Frischauf pa je uvedel še nove discipline, namreč: številno teorijo, projekтивно in absolutno geometrijo ter višjo aritmetiko. Tako je spravil Frischauf matematično znanost na ono stopnjo, kakor se je predavala le na večjih nemških vseučiliščih; objavil je mnogo spisov o čisti in porabni matematiki ter spisal več učnih matematičnih knjig.

Poleg tega strokovnega delovanja pa se je neprenehoma trudil, kako bi povzdignil gospodarske koristi v alpskih deželah s prometom tujcev.

Namen teh vrstic pa ni opisovati Frischaufa kot profesorja, nego kot planinoslovca.

Prvo svoje planinsko potovanje je Frischauf izvršil l. 1861. v avstrijske, štajerske in solnograške Alpe, ter v Berchtesgaden. Leta 1864. je izvršil večje potovanje v Ture (Tauern), v gorenjo Italijo, na Kranjsko in Primorsko. Od tega časa je vsako leto potoval po avstrijskih Alpah, mnogokrat v Švico, časi v Italijo do Sicilije.

Skoraj po vseh svojih turah si je Frischauf prizadeval domače prebivalstvo poučiti o tamošnjih prirodnih krasotah ter ga je navduševal za njih razkrivanje, da bi pridobili več obiskovalcev. Frischaufu je bilo vedno glavno načelo: spoštovati vsako drugo narodnost. Oziraje se na njena dobra svojstva, našel je povsod obilo podpore, da je mogel izvršiti zasnovana dela. Na ta način je dosegel take uspehe kakor nobeden drug planinoslovec, nevešč jeziku ondotnega prebivalstva. Svoje turistično delovanje je raztegnil poglavitno na Štajersko in Kranjsko, zatem ga je razširil na hrvaško pogorje in avstrijsko Riviero.

Frischauf je prijavil mnogobrojne spise v planinskih novinah, kakor tudi izdal celo vrsto posebnih del. Seznam teh spisov se nahaja na koncu te knjižice. Važnejše spise naj pa omenimo posebej.

Potujoč po hrvaškem pogorju do l. 1875., nabral je gradiva za spis „*Bergtouren im kroatischen Grenzlande*“ (VI. Jahrbuch des Ö. T. K., str. 1—16), kjer po uvodu opisuje Plitvička jezera, Pliševico, Liko in Velebit.

Na tem potovanju je mnogo pripomogel k osnovanju «Hrvaškega planinskega društva» l. 1874., o katerem pravi: «To ravnokar osnovavše se hrvaško planinsko društvo bode po svoje pripomoglo za povzdigo naroda; kajti ime njegovega načelnika Ludovika pl. Farkaš — Vukotinović dovolj jamči, da je od tega najmlajšega planinskega kluba gotovo pričakovati pospeševanje hrvaškega domoznanstva.» — O Plitvičkih jezerih, ki so pravi biser Hrvaške, pravi: «Die Plitvizer-Seen stehen in ihrer Art einzig da, kein Seebild der deutschen Alpen kann sich mit ihnen vergleichen; bei ihrem Anblicke wird man gestehen, dass auch ein wiederholter Besuch den Reiz des Eindruckes nicht schwächen dürfte.» — K slikam o Plitvičkih jezerih, katere so izročili cesarjevični Štefaniji, je spisal Frischauf besedilo v francoščini.

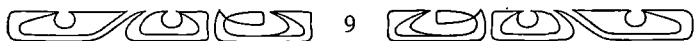
Zlasti znameniti so njegovi spisi o Savinjskih planinah, katere je nebrojnokrat na vse kraje prepotoval. Prvič je bil v teh planinah l. 1868.; l. 1874. pa jih je začel sistematično preiskovati. Da bomo njegovo neumorno delovanje lažje uvaževali, hočem navesti njegove ture, kolikor so mi znane. Koliko ur hoda so znašale, naj si izračuni vsak sam, upoštevajoč, da takrat ni bilo dobrih in zaznamenovanih gorskih potov, ne planinskih koč in ne vodnikov.

Dne 19. sept. 1874. je šel od Suhadolnikove pastirske kočice na Grintavec; takisto drugi dan in potem ob Kokri na Jezersko.

Dne 21. septembra je potoval po gorenji Jezerski Kočni; dne 22. sept. pa od «Anselhube» na Vodine — Savinjsko sedlo — Mrzli dol — Turški žleb — Pode — Kokrsko sedlo — Suhadolnik; dne 23. in 24. sept. je šel iz Luč na Ojstrico in čez Škarje v Logarsko dolino. Dne 27. sept. je šel od Plesnika na Okrešelj ter skozi Turški žleb na Rinko in nazaj k Plesniku, kjer je tačas gospodaril Janez Piskernik. Drugi dan — 28. sept. — je pa šel na Škarje čez Klemenšekovo planino, na Ojstrico ter v Bistriško dolino in Kamnik.

V tem letu nabrano turistično gradivo je porabil za spis «Die Sulzbacher Alpen» (Solčavske planine) v «Jahrbuch des Steir. Gebirgsvereines»; spis je izšel tudi v posebnem ponatisu.

Leta 1875. je bilo v Gradcu zborovanje prirodoslovcev in zdravnikov; zato ni mogel porabiti vseh počitnic za raziskovanje Savinjskih planin. Dne 9. avgusta je obiskal Raduho, dne 10. avg. je potoval na Jezersko, najbrž čez Pavličev vrh. Dne 11. avg. je šel z Jezerskega ob Kokri k Suhadolniku in k Suhadolnikovi koči, ki je bila isto leto zgotovljena ter 4. avg. od neke družbe planincev prekrščena v «Frisch-aufovo kočo». Ker je prvotno kočo plaz zrušil, je podružnica Železna Kaplja Ö. T. K.-a postavila novo kočo, a jo l. 1898. prodala sekciji Kranjski D. u. Ö. A. V.-a, da ne dela konkurence Zoisovi koči na višje ležečem Kokrskem sedlu. Koča je zdaj zaprta, napis odstranjen. Tako so Nemci hoteli izbrisati spomenik

možu, ki je prvi raziskoval Savinjske planine. — Dne 12. avg. je od tam potoval na Dolgi hrbet, katerega je krstil v Langkofel, ker mu slovensko ime ni bilo znano; potem je zlezal na Skuto, na katero je že večkrat hotel splezati, kar se mu pa radi slabega vremena ni posrečilo. Od Skute je šel zopet po istem potu nazaj in v Kokro, kjer je prenočeval pri svojem znancu Fuchsju. Dne 14. avg. je iz Jezerskega preučil spodnje in gorenje Ravni, da bi našel pot na Mlinarsko sedlo, kar se mu je posrečilo šele prihodnjo leto. Dne 16. avg. je nameraval splezati na Kočno. Z veliko težavo in v nevarnosti pred padajočim kamenjem je prišel pod Kočno okrog k Suhadolniku in v Kokro.

Že leta 1874. je stavil Frischauf predlog v «Steir. Gebirgsverein» (Štajersko planinsko društvo), naj se imenovano društvo bolj briga za veličastne Savinjske planine. Predlog je bil z velikim navdušenjem sprejet. Izvolil se je poseben odbor, v katerem so bili: načelnik A. Wittik, dr. Frischauf, dr. Martinez in R. Raza. Na podlagi podatkov Frischaufovih, nabranih l. 1874., je odbor izdelal načrt, katere kočje je treba postaviti in katere pote za silo popraviti. S pravim umevanjem potreb turistov je izbral Frischauf tri najlepše točke za stavbišča prvih planinskih koč in sicer na Suhadolnikovi planini pod Kokrskim sedlom, na Okrešlju in na Korošici pod Ojstrico. — Izvoljeni odbor je spoznal tudi potrebo dobre ceste iz Ljubnega v Luče, Solčavo in Logarsko dolino. Zato je vložil prošnjo na štajerski deželni zbor za zgradbo ceste; prošnji so se

pridružile tudi interesovane tri občine in okrajni zastop gornjegrajski.

Leta 1875. izvoljeni načelnik St. G. V.-a pa radi nekega principijelnega stališča z večino članov ni bil več naklonjen za ta dela v Savinjskih planinah. Zato je ves odbor izstopil iz omenjenega društva ter bil takó razpuščen. Da se pa započeto delo vendar izvrši, je Frischauf ustanovil planinsko družbo «Sannthaler» (Savinci), kateri je bil dve leti načelnik. Največjo skrb je imel z dobavo potrebnega denarja za postavljenje koč in popravilo potov. Podpore je dobil od St. G. V.-a od «Avstrijskega turističnega kluba» (Ö. T. K.), ki je sam denarja nujno potreboval za zgradbo koč na Raxalpi, dalje od njegovih družeb «Holzknechte» in «Wilde Banda»; seve največ pa je šlo iz njegovega lastnega žepa, kakor je sam povedal pred kratkim pisatelju tega spisa. Po nekod so mu šli domačini na roko z zmernimi cenami, samo na Jezerskem so ga navili, da je moral plačati delavcem po pet kron mezde na dan.

Še nekaj je zanimivo. Frischauf se je obrnil tudi na največje planinsko društvo: D. u. Ö. A. V. za podporo, ki pa mu jo je na glavni skupščini v Frankfurtu kar odbilo. Tudik rog Savinjskih planin stanujoče sekcije D. u. Ö. A. V.-a Celovec, Beljak in **Kranjska** mu niso dale nobene podpore.

Naječ dela je imel Frischauf l. 1876. Dne 19. jul. je bil že v Železni Kaplji, kjer je dobil sposobne delavce za napravo pota na Kamniško sedlo. Potrebno

orodje in 3 kg. dinamita mu je dal rudarski oskrbnik Prugger. Dne 20. jul. je potoval v Solčavo, gotovo čez Sv. Duhā, dne 21. jul. pa je prelazil Olševo. Dne 22. jul. je s Piskernikom šel na Kamniško sedlo, da določi smer novemu potu, in zopet nazaj k Plesniku. Dne 24. jul. je potoval zopet na Kamniško sedlo in čez Savinjsko sedlo na Jezersko. Dne 26. jul. je šel na Ravni in od tam našel pot na Mlinarsko sedlo; od tam je zlezal na Grintavec ter prenočil v Frischaufovi koči. Dne 29. jul. je obiskal Košuto. Dne 4. avgusta je napravil turo: Plesnik—Okrešelj—Savinjsko sedlo—Okrešelj; dne 5. avg. pa od tam na Kamniško sedlo—Planjavo—Škarje—Plesnik. Dne 9. avg. je šel z Grintavca k Plesniku, dne 10. avg. od tam na Okrešelj, Savinjsko sedlo in v Belo.

Od 13. do 15. avg. se je vršila slovesna otvoritev Savinjskih planin. Dne 12. avg. se je zbrala družba raznih planincev (tudi iz Gradca in Dunaja) pri Muriju (Kazino) na Jezerskem, kamor so prišli čez Železno Kapljo in Belo, vsega skupaj 14 oseb. Od sekcij: D. u. Ö. A. V.-a Beljak, Celovec, Ljubljana ni bilo nobenega zastopnika; zato je javno vprašal, zakaj so se te sekcije sploh ustanovile.

V nedeljo 13. avg. so ob 4. uri zjutraj zapustili Jezersko, korakajoč na Štulerjevo planino, Ravni, Mlinarsko sedlo (po sedanjem Frischaufovem potu, napravljenem od češke podružnice) in Grintavec. Frischauf je kot načelnik družbe «Savinjcev» prvi stopil na vrh Grintavca in urednik Issler mu je prvi napil, nakar

je imel Frischauf daljši govor, omenjajoč zasluge posameznih planinskih društev radi podpor in zahvaljujoč navzoče, da so se odzvali vabilu k otvoritvi Savinjskih planin. Konečno je izrazil upanje, «daß die so schöne und großartige Schaustücke der Alpennatur bietenden Santhaler Felsengebirge ein recht stark besuchtes Revier schon in der nächsten Zukunft werden mögen.» Po raznih drugih napitnicah so se raz Grintavca podali k Frischaufovi koči ter v Kokro, od koder so se peljali na Jezersko.

Dne 14. avg. je ostalo še pet planincev, ki so iz Jezerskega potovali po gorenji Jezerski Kočri na Vodine, Savinjsko sedlo (katero je tako krstil Issler) in Okrešelj, kjer so prenočevali v novo napravljene in otvorene planinske koči.

Dne 15. avg. so se podali na Kamniško sedlo in Brano ter po istem potu nazaj na Okrešelj. Od tod sta šla samo Frischauf in Issler v Logarsko dolino in Solčavo, kjer ju je znani prijatelj planincev, župnik Janc povabil na večerjo. Ker je Issler odpotoval drugi dan v Železno Kapljo, je ostal od vse družbe samo še Frischauf, ki pa je bil zelo utrujen, kakor mi je sam povedal. Potem je Frischauf ostal v Kokri in je imel opravka s panoramo Grintavca, katero je risal A. Zoff. Dne 5. sept. je ukrotil Kočno, kjer je bil večkrat v smrtni nevarnosti, in odšel v Kokro. Dne 6. sept. je bil na Storžiču. Dne 11. sept. je napravil izlet iz Kamnika čez Sv. Primoža na Veliko planino, navzdol v Bistriško dolino in v Kamnik. Od tod se je

podal v Gornji grad in je 15. avg. obiskal Menino; dne 17. avg. je odišel na Ljubno, v Luče, Robanov kot in v Solčavo; dne 18. avg. pa zopet v Robanov kot, na Moličko planino, Polšak, navzdol k Belšaku (v temi pri razsvetljavi tresk) in v Solčavo. Ta tura je bila ena najtežavnejših; vodil ga je stari Roban, znan kot najsmelejši lovec. Dne 27. avg. je zopet zlezal na Grintavec (že šestič v 3 letih); 2. okt. pa je šel iz Kokre na Greben, Kriško planino in navzdol v Kokro, dne 6. okt. iz Kamnika v Bistriško dolino do Uršiča. S tem so bile v tem letu njegove ture končane.

Naj še omenim, da se je mesca septembra Frischauf seznanil v Kamniku z nadporočnikom Stedrijem, ki ga je vpeljal v nemški rodbini Prašnikar in Kecel, v katerih družbi je prijetno preživel deževne dneve od 12. do 14. sept. Pogovarjali so se, kako bi se napravile Savinjske planine dostopne. Dne 14. sept. so pri kosilu na predlog Stedrija ustanovili «Steiner Touristen Klub», izvolivši sledeči odbor: načelnik župan J. Kecel, namestnik Ferdinand Marquis Gozany de Georges, tajnik Gvido Stedri, blagajnik nadzornik Franc Kongschek, gospa Marija Kecel kot «conservatrice». Za javno glasilo so si izbrali «Neue deutsche Alpenzeitung». To pri kapljici rujnega vinca osnovano planinsko društvo pa ni nič delovalo in je kmalu zaspalo.

V času, ko je Frischauf raziskoval Savinjske planine, ni bilo v tem okrožju nobenih vodnikov. Frischauf je moral šele poizvedovati za pastirji in lovci, da so ga spremljali na razne vršace. Posebno čudno

je, kako se je Frischauf, nevešč slovenščine, z onimi neveščimi nemščine, vendar za silo sporazumel. Pripoveduje se, da se je Frischauf od njih naučil nekaj slovenskih besed. njegovi spremljevalci pa nekaj nemških, čeprav so do tur prihodnjega leta zopet vsi pozabili pridobljeno jezikovno znanje. Ko je Frischauf izvedel, da njegovi spremljevalci nad vse ljubijo tobak «štangovec», nosil ga je vedno v večji množini v svojem nahrbtniku. Njegovi spremljevalci so bili: Matijevec in Žmavc iz Luč, neki Kalan in Mavc ter Jernik iz Jezerskega, kateri je bil že star in takrat najboljši poznavalec Savinjskih planin v Grintavčevi skupini.

To raziskovanje brez avtorizovanih vodnikov je Frischaufa zelo mikalo, o čem je pisal sledeče: «Wie selig sind meine Erinnerungen, als ich in den so wenig bekannten südlichen Kalkalpen mit den slawischen Hirten und Wildschützen, welche man besser gesagt, Felsenläufer nennen kann, meine Touren machte; wo man auf sich selbst angewiesen war, auf keine Hilfe des Führers rechnen konnte, der, falls man ihm nicht gleich folgen konnte, höchstens ganz verwundert zurück blickte, staunend, daß es Leute gebe, die nicht ebenso gut Felsen klettern könnten, wie er.»

Kakor že omenjeno, dobil je Frischauf za pravilo potov orodje in dinamit večinoma v Železni Kaplji zastonj. Zato pa je moral spisati članke o treh «devicah» («die drei Grazien»), lastnicah kopališča v Beli, katere so v Železni Kaplji zelo sovražili. Te device turistov v kopališču sploh niso rade videle ter

so pisano gledale tudi Frischaufa, če je prišel v zakrpanih irhastih hlačah. Enkrat so ga hotele spoditi iz jedilne dvorane, kamor se je na njih jezo navadno vsedel med kopališčne goste. Za Frischaufa tam ni bilo prenočišča, čeprav so bile vse sobe prazne. Zato jim je pa v svojih spisih tudi pošteno zasolil, kritikujoč nedostatke kopališča, n. pr. «Nicht minder müßen die Badegäste die üble Laune der «drei Grazien» entgelten. Aufrichtig gesagt, kann ich die Gäste kaum begreifen. Es gibt doch andere Orte, wo es schöner und billiger ist, als in diesem verwahrlosten Vellach, und, wo man für sein Geld freundlich bedient wird. Die Gäste mögen einfach das Haus meiden, oder sich keine Rücksichtslosigkeiten gefallen lassen — dann wird es besser werden. Bei der Table d' hôte staunte ich über die Miserabilität des Essens und das elende Geschirr; bei keinem Bauer findet man so primitives Service. Die Teller aus altem Steingute, die Ränder abgeschlagen. So serviert man anderswo den Haustieren, ein Kurort sollte sich solchen Gerümpels schämen. — Ich glaube kaum, daß jemand sich findet, der das Bad selbst nur als Brennholz kauft, denn das gewonnene Material deckt kaum die Kosten des Niederreißen. Die Tage des Glanzes dieses Bades sind vorüber.» Lahko si mislimo, kako je ta skeleča satira pekla zlovoljne posestnice, ki so ga mislile celo tožiti, a so si vendar premislile. Zdaj je kopališče pod lastnikom J. Grossom izborna urejeno ter je Frischauf l. 1906. tam sam bival s svojo rodbino.

Frischauf je pri svojem prvotnem delovanju gledal posebno na to, da so se na najpotrebnejših krajih postavile enostavne planinske kočice in da so se najnevarnejša mesta popravila. Vsekalo se je nekaj dobrih stopnic v velikosti podplata, kamor se je lahko sigurno stopilo. S tem je bila za neomotične turiste odstranjena vsa nevarnost. Posebno važna mesta, kjer bi lahko turist zašel, je sam markiral z rdečo barvo, katero je s firnežem s seboj nosil.

Ko še ni bilo nobenih planinskih koč, je prenočeval v bornih in malih pastirskih bajtah. Da je bila večja udobnost, prinesel je s seboj razno posodo za kuhanje in jedilno pripravo ter to podaril pastirjem. To je bila prva oprava pastirskih koč. Tudi Uršiča v Bistriški dolini je opremil s takim inventarjem, ko še ni bilo koč kamniške korporacije. Zlasti pa je povsod z živo besedo agitiral, da bi se napravile vse potrebne ceste, vodeče v osrčje Savinjskih planin, ter sestavljal dotične prošnje na štajerski deželni zbor. Tudi je meril sam visočine posameznih vrhov večkrat z aneroidom.

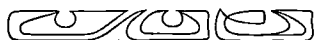
L. 1876. je v Celju govoril s knjigarjem Th. Drexelom, kako bi se povzdignil obisk teh planin. V Celju pa takrat niso imeli nobenega zanimanja do teh Alp. Zato je rekel, da se je bati, da postaneta Kranj in Kaplja glavni štaciji za turiste, ne pa Celje, ki leži neposredno v Savinjski dolini.

L. 1876. je po končanem delu pisal: «Das Werk der Zugänglichkeit des östlichen Teiles unserer herrlichen

Südalpen betrache ich als vollendet und trete nun mit Befriedigung vom Schauplatze der alpinen Tätigkeit zurück; als künftig einfacher Naturbummler überlasse ich es frischen Kräften, die weitere Förderung des Besuches unserer heimischen Berge fortzusetzen».

V tem letu je tudi sestavil monografijo „*Die Saanntaler Alpen*“, posvečeno Nj. ces. vis. nadvojvodi Karolu Ludoviku, kateri je pridejana panorama o Grintavcu. Objavljena je bila v «Jahrbuch d. Ö. T. K.» l. 1877. in je izišla tudi v posebni izdaji; danes je popolnoma zaštarela in ima samo turistično-zgodovinsko vrednost. S tem delom je Frischauf prvi opozoril hribolazce na krasote Savinjskih planin, da so zaslo-vele v širših turističnih krogih. Potovanje in proučevanje ga je stalo mnogo truda in denarja. Pri domačinih ni našel mnogo podpore, ker se je takrat v Slovencih le malokdo zanimal za turistiko in domovinoslovje. Edini domači, ki so ga takrat podpirali, so bili: na Jezerskem Fr. Muri, v Logarski dolini Janez Piskernik, v Lučah Jakob Planinšek in v Kokri Suhadolnik.

Zanimivo je bilo takratno postopanje D. u. Ö. A. V.-a Kakor že omenjeno, je to društvo odklonilo vsako podporo za dela v Savinjskih planinah. Kmalu na to pa je urednik Th. Trautwein knjige «Zeitschrift» istega društva prosil Frischaufa, ali bi mu hotel poslat kak spis o Savinjskih planinah, nakar mu je Frischauf javno odgovoril, da tega iz navedenega razloga ne more storiti, pač pa iz hvaležnosti za podporo pošlje monografijo Ö.T.K.-u.

Frischauf je tudi vedno zagovarjal dober glas domačega prebivalstva, česar Nemci dandaneš ne storé radi. Radi znanega obsednega stanja v Solčavi je dr. Fr. Hoffmann spisal v «Gartenlaube» 1865. zloben spis «Deutschlands größte Räuberburg»; a Frischauf je pojasnil, da popotnik nikjer ni tako varen življenja in imetja kakor v naših planinah.

Naj še navedem, kako srčno se poslavlja v zgoraj omenjeni knjigi Frischauf od Savinjskih planin, rekoč: «Ve ponosne višave razodele ste mi svoje skrivnosti in dovolile, da ž njimi seznanim bodoče obiskovalce. Prijatelji planin pojdite tja in glejte sami! Kajti Ojstrica, Planjava, Skuta, Grintavec, Kočna, Ravni, Vodine, Okrešelj so premagani od «Savinjcev» (Sanntaler) in so odložili vso človeku sovražno bistvo ter vabijo vse prijatelje planin k obisku Savinjskih planin.»

Leta 1877. je potoval zopet v Savinjske planine in je poročal o gostilnah in vodnikih. Gostilne so bile večinoma še precej primitivne, a poprej se po nekod ni dobilo ničesar, tako da so turisti bili navezani na gostoljubnost župnikov v Lučah in Solčavi. Še dandanes niso povsod gostilne na onem višku, kakor bi lahko bile in pravzaprav biti morale. Dne 1. avgusta je šel od Uršiča na Brano, v Logarsko dolino in Solčavo.

L. 1877. se je planinska družba «Savinjcev» razpustila. Dotično obvestilo v N. d. A. Ztg. so podpisali: dr. Frischauf, dr. Martinez in A. Wittick.

Kmalu se je vendar v Celju ustanovil «**Sann-taler Alpen-Klub**», iz katerega se je l. 1884. izcimirala sekcija Celje D. u. Ö. A. V.

Leta 1878. je potoval Frischauf s soprogo v Logarsko dolino; dne 22. avg. si je ogledal Škaf v Matkovem kotu, soproga pa Robanov kot. Dne 23. avg. sta šla na Okrešelj, Savinjsko sedlo ter čez Vodine v Jezersko.

Odslej Frischauf do l. 1892. ni več prišel v Savinjske planine. V tem času je potoval drugod, kakor je razvidno iz koncem objavljene književnosti.

Leta 1881. nahajamo v «Jahrbuch d. Ö. T. K.-a» spis: «**Die Triglav-Seen.**» Dasi je že naš starosta turistov Fr. Kadilnik pisal o Triglavu, v nemščini pa A. Pavich v. Pfaenthal in O. Bamberg, vendar jezera na Triglavu niso bila mnogo znana, kajti Frischauf pravi: «Allein jedermann, welcher weiss, wie langsam sich die richtige Erkenntnis Verbreitung verschafft, wird sich nicht wundern, dass bis vor kurzem das See-Gebit des Triglav eine wahre terra incognita blieb.» Na drugem mestu beremo: «Die Schönheiten der Triglav-See-Tour machte meine Absicht, keine weiteren Zugänglichkeits-Arbeiten auszuführen, wankend. Solche Pracht, solche Schönheit soll dem grösseren Publikum erschlossen werden.»

Da bi se olajšalo potovanje k jezerom na Triglavu, je skrbel Frischauf za zgradbo potrebnih koč. Les je podarila kranjska industrijska družba, z denarji pa

pripomogel «Österr. Tour. Klub». In tako je bilo mogoče zgraditi koči: «Erzherzogin Maria Theresia-Schutzhaus», ki ima za današnje razmere zelo neugodno lego, in «Erherzog Ferdinand-Schutzhaus» pri jezeru ter popraviti pot po Komarči.

Ko je začelo «Štajersko planinsko društvo» po svojem odboru za promet tujcev izdajati knjige o Štajerski, je bil zopet Frischauf, ki je slovenski Štajer popisal v turističnem smislu v knjigi: «Steirische Wanderbücher. V. **Untersteier.**»

Frischaufa je zanimalo tudi Dolenjsko. V spisu «**Das Uskokengebirge**» (Zeitschrift D. u. Ö. A. V. 1890) nam opisuje Gorjance.

O hrvaškem Primorju je izdal knjigo «**Klimatischer Curort und Seebad Cirkvenica**» l. 1891., posvečeno Nj. ces. vis. nadvojvodi Josipu. V Cirkvenici je bil l. 1887., 1889., 1890. in 1891. K popisu ga je napotilo «Primorsko planinsko društvo», osnovano l. 1889. — Drug enak se imenuje «**Das Seebad Porto-Re.**» (Ö. T. Z. 1893.)

Frischauf je tudi matematiko, zemljepis in fiziko v turističnem smislu marljivo negoval. Zlasti v «panoramah» je bil zelo delaven. Mnogo panoram, izdanih od «Štaj. plan. društva», «Avstrij. tur. kluba» in «Nem. in avstrij. plan. društva», je bilo po njem izproženih ali pod njegovim vodstvom narisanih in po njem določenih. S Silberhubrom je določil M. Pernhartovo panoramo *Triglava*, z E. Grafom M. Pernhartovo panoramo *Šmarne gore*, sam je oskrbel panoramo *Učke*

za novo izdajo in je že pri prvi izdaji sodeloval s Silberhubrom, kakor prej pri panorami *Hochmölbinga*. Panoramo *Zirbitzkogla* pri Judenburgu pa je določeval že znani tercet: Frischauf, Martinez in Wittick. — K mnogim drugim panoramam je spisal pojasnilno besedilo. — Za risanje panoram je izumil posebno šestilo ter je izdal «Panoramen-Tafeln». Pisal je tudi o aneroidih in «Siede-Thermometru.»

L. 1892. so Frischaufa zopet privabile Savinjske planine. Dne 25. sept. je prišel v Luče in Solčavo, da bi ponovil stara znanstva in da bi domačine spodbujal za razna dela, zlasti za zgradbo ceste iz Luč v Solčavo in Logarsko dolino. Dne 26. sept. se je pri Robanu pogovarjal, kje bi se pot zgradil iz Robanovega kota na Moličko planino. Na iskanje pota po danem navodilu je poslal Blaža Plaznika in Robana; prvi je šel potem čez Škarje v Logarsko dolino in je pri Piskerniku poročal Frischaufu o svojem potu. Frischauf je tu določil smer pota, katerega je imela akademiška sekcija D. u. Ö. A. V. napraviti ter ga je l. 1893 tudi izdelala.

L. 1893. se je pisec seznanil s Frischaufom na sledeči način. Ker se je isto leto osnovalo «Slov. plan. društvo», hotel sem dati pot na Ojstrico in Raduho zaznamovati. Na Ojstrico je bila stara, bleda in pomanjkljiva markacija od St. G. V. Vodnik Dolinar, ki bi imel izvršiti delo, pa je dobil to-le pismo od celjske sekcije D. u. Ö. A. V.-a z dne 2. jul.: «Geschätzter Herr! Wir haben in Erfahrung gebracht, daß der slo-

venische Alpenverein in Krain seine Tätigkeit durch Markirungen etc. auch auf **unser Gebiet** in den Sannthaler Alpen auszudehnen beabsichtigt. Selbstverständlich werden wir dies nicht dulden und als autorisierter Bergführer des D. u. Ö. Alpenvereines werden Sie hiemit von unserer Sektion an Ihre diesfällige Verpflichtung erinnert und ersucht, alle vielleicht an Sie herantretenden Versuchungen zurückzuweisen, allfällige Zuschriften aber sogleich an uns einzusenden. Nächste Woche kommt unser Obmann H. Ingenieur Lindauer zu Ihnen; wollen Sie daher bereit sein, um ihn zur Korošicahütte zu begleiten und mit ihm alles weitere zu besprechen. Mit aller Achtung Ihr bereitwilliger Dr. Stepischnigg m. p.

Ta famozna prepoved, katero sem tu v večni spomin pribil, zdela se mi je smešna, kajti vsako planin. društvo sme le tedaj delovati, ako ima v to dovoljenje od posestnikov. Dne 15. jul. sem v tej zadevi pisal Frischaufu v Millstatt, na kar sem dobil z dne 18. jul. odgovor, od katerega naj tudi uvod dobesedno objavim: «Ihr werthes Schreiben vom 15. d. M. hat mein Staunen erregt. Es wäre mir sehr lieb, Einsicht in das Verbot der Section Cilli zu bekommen. Ich kann kaum glauben, dass ein solches Verbot in Ernst von einer Section gestellt wurde, die vor Jahren sehr tätig war, in den letzteren Jahren trotz mancher Aufmunterungs-Versuche fast **ta-tenlos** war, so dass ich mich schon mit dem Gedanken einer Auflösung derselben trug, da ich das

wichtige Gebiet der Sannthaler Alpen nicht aufgeben wollte.» — Na to mi je nasvetoval, kateri poti se naj označijo. Kmalu potem je pisal tudi osrednjemu odboru S. P. D. ter sestavil ves načrt za bodoče delovanje.

Dne 23. sept. se je pisec osebno seznanil z Frischaufom ter ga spremljal v Solčavo in Logarsko dolino, kjer sva dogovorila nadaljnje delovanje S. P. D.

V letih 1892 in 1893 je trajal prepir radi poimenovanja te gorske skupine. Prof. O. Gratzy in dr. Avgust v. Böhm sta se potegavala za ime «Kamniške planine», Frischauf in drugi pa za ime «Savinjske planine.» Edinost se ni dosegla in se najbrž nikdar ne bode, kajti domačini bodo rabili razen teh imen še «Solčavske planine», na Koroškem pa imajo itak ime «Kočno» za gorovje in doline. Slovenci lahko rabijo obe imeni in sicer v tem smislu, da se Kamniške planine omejujejo na Grintavčevo in Ojstričino skupino, dočim se razteza ime Savinjske planine razen Kamniških planin še na druge gore, kakor so: Storžič, Raduha, Rogatec in Menina.

L. 1894. je izišel šušmarski spis dr. A. Böhma: «Steiner Alpen» v «Erschließung der Ostalpen», katero delo je urejeval prof. E. Richter. Sprva bi imel Frischauf spisati ta del in je tudi svoj spis zgotovil. Ker se pa ni hotel udati, da bi se rabilo ime «Steiner Alpen», je rokopis umaknil in ga izdal l. 1895. bo priliki zgotovitve nove ceste iz Luč v Solčavo pod imenom „*Die Erschließung der Sannthaler Alpen*“. Seve si je Frischauf pošteno privoščil dr. Böhma ter

mu je dokazal v 3 brošurah razne napake, pri čemer je dobil udarce tudi D. u. Ö. A. V., zlasti celjska sekcija.

V tem letu so imeli v Gradcu kongres za pospeševanje prometa tujcev na Štajerskem, na katerem je bahato nastopil slepar Koppenheier. Frischauf ga je hitro spoznal, ter je na javno sklicanem shodu govoril proti njegovemu delovanju, čeprav so sleparja ščitili visoki gospodje in celo deželni odborniki, dokler ga ni nekega dne redar pri seji dotičnega odbora aretoval. Kdo je imel prav?

Dne 28. jun. 1894. je pisatelj potoval s Frischaufom iz Mozirja na Ljubno, kjer sva radi nevihte morala prenočevati. Dne 29. jun. sva šla v Luče, potem od Kozje brvi po starem potu «Čez brege» skozi Rjavčevo jamo, potem po Robanovem kotu v Kocbekovo kočo in nazaj v Luče čez Planinška. Ker je naju prejšnje leto deževje zadržalo, si je Frischauf zdaj ogledal zgradbo novega pota ter je barometrično izmeril posamezne važnejše točke (glej spis). Akademiška sekcija je mislila s tem potom v naših planinah širiti nemški jezik in nemško kulturo — kakor je bilo čitati v «Tagesposti», a se ni brigala dosti za pot, ravno tako dolgo tudi ne celjska sekcija. Omeniti pa se mora, da je Frischauf določil smer tega pota in tudi večino denarja sam pridobil; tako so zasluge akad. sekcije zelo skromne. — Dne 22. sept. sva zopet skupaj potovala v Kocbekovo kočo, drugi dan pa na Ojstrico, v Logarsko dolino in Solčavo.

Dne 25. sept. 1895. si je Frischauf ogledal novo zgrajeno cesto iz Luč v Solčavo, za katero se je potegoval že pred 20. leti. Dne 26. sept. sva skup potovala iz Luč na Planinška do Vodol; tu je šel Frischauf naprej na Veliki vrh, v Kocbekovo kočo, na Presedljaj, na Konja, v štajersko Belo in po Podvoljleku v Luče, kjer sva se zvečer zopet sešla. To potovanje je opisal v «Süd. P.»: «Aus den Sannthaler Alpen»; tu konečno poudarja, kako zelo je potreba ustanoviti poštni in brzojavni urad v Solčavi ter napraviti novo cesto iz Solčave v Logarsko dolino, rekoč: «Dandanes ima skoraj vsaka večja gostilnica v nemškem delu avstrijskih Alp pošto, brzojav in telefon, pošto v Solčavo pa donša, dasi je poštni promet jako živahen, le sel po dvakrat na teden. To so predpotopne razmere, ki morajo v kratkem nehati.» — (Vozna pošta iz Ljubnega v Luče in Solčave se je vpeljala šele l. 1906.)

V letu 1896. se je ustanovila zadruga «Rinka», ki zgradi svoj čas, ko bode cesta iz Solčave v Logarsko dolino izvršena, hotel v Logarski dolini. Na ustanovni shod dne 17. maja v Celju je prišel tudi Frischauf in navduševalno opisal lepoto Logarske doline ter zagotavljal, da se z zgradbo moderne gostilnice, ki bode lahko ustrezala vsem zahtevam današnjih turistov, zelo pomnoži število obiskovalcev Logarske doline, kakor se je to zgodilo drugod v Alpah.

V tem letu se je Frischauf močno trudil, da bi

se zgradila cesta v Logarsko dolino; vložilo se je več prošenj v tej zadevi na deželni zbor štajerski.

Dne 6. jan. 1897. se je v Celju vršil prvi občni zbor zadruga «Rinka»*), katerega se je udeležil tudi Frischauf, ki je poprej še šel vabit takratnega okr. glavarja grofa H. Attemsa. V zanimivem govoru je pojasnil zopet potrebo hotela v Logarski dolini. Ta stavba ga tem bolj veseli, ker jo izvrše domačini; drugod so postali vsi zanimivi kraji predmeti «der Fremdenspekulation», katera ne zadene prelepe Logarske doline. Ker hoče zadruga le povzdigniti obisk Logarske doline, obžaluje on kot Nmec, da tudi njegovi nemški rojaki, zlasti Celjski, nočejo pospeševati tega podjetja; svoje malomarnosti se bodo še zelo kesali. — Po izvolitvi odbora je Frischauf pojasnil, kako so se vršila pripravljalna dela za zgradbo ceste iz Solčave v Logarsko dolino ter usodo prošenj za njo v štaj. dež. zboru. Zgradba ceste je bila skoraj osigurana, ko ne bi bila začela *nasprotovati Celjska sekcija D. u. Ö. A. V.-a.* — V tem letu je delal za zgradbo ceste iz Solčave v Železno Kapljo s knjižico: «Eine neue Alpenstrasse». To cesto je pozneje od Logarske doline sam trasiral, natančno zmeril pa jo je po njegovem naročilu Janez Piskernik v strmcu 10⁰/₀.

L. 1897. je Frischauf prepotoval Triglav, kjer je izmeril razne višine, in Kozjak pri Mariboru, kar je vse opisal.

---

*) Ime zadruga «Rinka» je predlagal Frischauf.

Dne 8. sept. je slavila «Savinjska podružnica S. P. D.» v Mozirju Frischaufovo šestdesetletnico, ki je opisana v «Planinskem Vestniku» 1897, str. 133—142. Jubilanta so slavili prof. Orožen v imenu osrednjega odbora S. P. D., Fr. Kocbek v imenu «Savinjske podružnice», A. Goričar kot mozirski župan in načelnik okrajnega zastopa, župnik M. Šmid v imenu občin Luče in Solčava, ki ste mu izročili častni diplomi in še mnogi drugi. Njegov odgovor, ki je med Nemci pozneje zbudil vihar, je bil približno sledeč: «Ni mi moči izreči posameznim govornikom zahvale za priznanje mojega delovanja v Alpah. Zato opišem na kratko, kako sem začel delovati po ozemlju slovenskem, in kako je moje delo napredovalo.

Ko sem bil prvikrat prišel v gorenjo Savinjsko dolino, so me ondotni prebivalci sprejeli pregostoljubno, dasi se v njih jeziku nimalo nisem mogel z njimi razgovarjati. Že tedaj sem si bil namenil, pomagati tem vrlim ljudem, če mi bo kedaj mogoče; nikdar pa mi ne bi bilo prišlo na misel, da bi kedaj utegnili hujskati zoper te vrle ljudi, katere so hvalili vsi tuji popotniki, zlasti pa Nemci iz nemške države. Ko so torej začeli preiskovati in pristopne delati avstrijske Alpe, sem jel to krasno gorovje, ki je bilo tiste čase še popolnoma neznano, prijavljati turistiki.

Pri tem prizadevanju so me do zadnjih let od vseh strani podpirali in mi pomagali; tudi Celjani so se pošteno trudili, da bi nadaljevali moje delo in je vzdržali. Žal, da ni mogel mir imeti obstanka. V naših

Alpah, po katerih stanujejo mnogi narodi, sem vedno svetoval vsem tistim, ki so mi hoteli pomagati pri delu, naj se ne dotikajo narodnosti, vere in politike, naj spoštujejo nazore in običaje ljudstva. To prizadevanje mi je rodilo mnogo uspeha in mi naklonilo veliko prijateljev med južnimi Slovani. Slovenci mi bodo pričali, da sem se potezal za njih upravičene težnje, da sem se trudil, jih podpirati v gospodarskem in dušavnem oziru, tudi v boju za enakopravnost in enakost z drugimi kulturnimi narodi. Neki častit govornik je omenil, da so me celo črnili in obrekovali zaradi teh prizadev.*) No, to se je zgodilo pač na neki način in od neke strani, a je napravilo tak učinek na me, kakor če laje mops na mesec.

Dolgo časa sem se tudi zelo trudil, da bi dosegel sporazumje med «D. u. Ö. A. V.-om» in «Sl. pl. dr.-om», ki se je ustanovilo šele v novejšem času.

Moj prijatelj Kocbek mi lahko priča, koliko pisem**) smo si v tem oziru pisali. Složno postopanje obeh društev se mi je videlo potrebno zato, da bi vsaj v gorah mir med narodi, da bi vsaj tu imeli mednarodni dom miru. Žalibog vse zaman! Takozvani voditelji Nemcev na južnem Štajerskem ne privoščijo «Slov. plan. društvu» nobenega uspeha. Te vrste Nemci znajo sicer dobro hujskati, toda malo delati.***)

---

*) To so storili celjski Nemci v «Deutsche Wacht» in «Tagespost» ter ga razvpili za nemškega renegata.

**) Pisatelj ima dozdej od Frischaufa blizu 500 pisem.

***) To je jasno pokazala Celjska sekcija D. u. Ö. A. V.

Z ljudmi te pasme ni mogoče skupno delati. Zadnje dvome o tem je razpršilo njih postopanje pri otvoritvi Narodnega doma v Celju; zdaj vedo ljudje povsod, kaj naj si mislijo o njih. Žal, da je bila zadnja leta Graška sekcija voditeljica «Nemškega in avstrijskega plan. društva.» In če je rekel I. predsednik dr. Rigler tedaj, ko je prevzel to častno službo, da so zato izvolili Gradec, da bi tudi na Štajerskem ojačili D. u. Ö. A. V., je le treba pomisliti, da za tako ojačevanje nimalo ni bila sposobna sekcija, ki ni skoraj četrto stoletja nič delala. Ne da bi se bilo zavrlo hujskanje, še podpirali so sovražnost proti «Slov. plan. društvu.» No, Slovincem je ta neprijaznost malo škodila, koristila pa jim je prav veliko. Nekatere naprave popolnoma mednarodnega značaja, kakor n. pr. cesta iz Solčave v Logarsko dolino,*) so se nekoliko zavlekle, zato so se pa zbudile speče moči Slovencev, se ojačila njih delavnost in podjetnost! Ko bi se bili Nemci o pravem času, t. j. še pred malo leti lotili dela, bi bili ostali oni voditelji, *Slovenci pa bi bili pobirali le stopinje za njimi.* Sedaj pa smejo le-ti *ponosni biti na svoje uspehe*, ki so jih dosegli s svojo močjo in svojo zasnovnostjo: «Slov. plan. društvo» je glavni posestnik Triglava, da, celo Savinjske planine na Štajerskem so jim

---

*) To nasprotovanje je tem neumljiveje, ker bi cesta koristila Piskernikovi hiši v Logarski dolini in bivši koči na Okrešlju, ki sta last celjske sekcije.

zagotovljene, ker delavnost Celjanov hira čim dalje bolj in bode skoraj le navidezna; kajti zastopnikom te sekcije ni nič do planinstva, oni so se le iz narodnih vzrokov ganili na kratkotrajno delo.*)

Slovenci naj čvrsto napredujejo, kakor so začeli in naj vedno teže za najvišjim smotrom, da bodo mogli častno žiti poleg drugih kulturnih narodov. Južni Slovani so pač od nekdanj imeli zlo stališče v življenju narodov: stoletja so morali odbijati napadajoče Turke in so s tem branili kulturo ugodneje ležečih nemških dežel; po primorskih pokrajinah ob Adriji je dolgo časa odločeval po pristranskih krajih naseljeni italijanski element in ta gotovo ni kaj prida skrbel za kulturni napredek Slovanov. Obojo nevarnost so sedaj Slovani srečno prebili.

Z veseljem poudarjam, da je slovenska duhovščina od nekdanj bila zvesto vdana ljudstvu, da je vedno imela odlične učenjake v svojih vrstah, da je tuje popotnike, ki so hoteli proučevati dežele in ljudstvo, gostoljubno sprejemala in jih podpirala v teh težnjah. Duhovniki iz gorenje Savinjske doline so mi pripomogli do prvih mojih uspehov v Savinjskih planinah. Nikdar ne pozabim častih mož, kakršna sta bila Janc in Ermenc**) in prav zelo me veseli, da mi je moči pozdraviti velečastitega gospoda župnika iz Solčave, Miloša Šmida, kot govornika Solčavske in Lučke občne

---

*) Prorokovanje se je do pičice uresničilo.

**) Oba sta že mrtva.

kateri sta me vrednega spoznali za svojega častnega občana. Gospoda župnika Šmida pa prošim, naj pričujočim zastopnikom teh občin izreče mojo najprišrčnejšo zahvalo za to veliko čast.

Veselje mi je tudi, pozdraviti zastopnike akademične madeže, ki bo gotovo vrlo nadaljevala začeto delo v Savinjskih planinah. Ko sem jel delovati v teh planinah, sem našel izvrstne hribolazce med kmetiškim ljudstvom, ni se mi pa posrečilo, da bi bil navdušil mladino po večjih krajih za gorske ture; celo akademična mladež je imela malo zmisla za nje, dasi je baš južnim Slovanom tako zelo prirojen fini čut za narodo. Sedaj je vse drugače. Kamor se ozrem, se mi kažejo znamenja novega, mladega življenja. Dvigam torej čašo in jo izpraznim na blaginjo in napredek slovenskega ljudstva kot kulturnega ljudstva!«

Samo ob sebi je umevno, da je bil ta znameniti govor sprejet z burnim živioklicanjem; že med govorom se je bilo govorniku glasno pritrdjevalo.

Koliko je storil Frischauf za »Slovensko planinsko društvo«, spoznamo iz govora gosp. prof. Orožna, ki je rekel: »V prvem času svojega obstoja ni imel osrednji odbor potrebnih izkušenj v izvršitev društvenih smotrov. Dela je bilo in ga je še obilo v prospeh turisticke in gmotnega blagostanja. Bali smo se, da ne bode mogoče častno izvrševati naših namer, in kazal se nam je tožen pogled v bodočnost. Tu nam je pa priskočil v pomoč rešilni angelj, ki je ojačil naš pogum in krepko podprl naše društvo. Kmalu po

ustanovitvi »Slov. plan. društva« sem dobil iz Gradca pismeno sporočilo, ki me je neizmerno razveselilo. Velecenjeni in za turisticno velezaslužni nas slavljeneec nam je prišel na pomoč s svojimi izkušenimi in modrimi nasveti. G. prof. Frischauf se je za naše društvo in njegove težnje začel zanimati tako intenzivno, da nas je prav ganilo njega nesebično in požrtvovalno delovanje v prid S. P. D. Mnogo pisem z zelo važnimi nasveti v svrhu našega delovanja priča o velikih zaslugah, katere si je pridobil današnji naš slavljeneec za naše društvo. Segel bi pač predaleč, ko bi hotel na drobno naštevati vse njegove zasluge za naše društvo. Koliko se je trudil g. prof. Frischauf na Dunaju, v Gradcu in drugod! Kolikokrat nam je pomagal s svetom in dejanjem! Skratka: brez našega slavljencea si ne morem misliti S. P. D., tako tesno je spojen naš častiti dobrotnik z zgodovino in usodo našega društva. Z upravičenim ponosom torej iskreno pozdravljam v današnjem slavljencu častnega člana S. P. D. in mecena našega društva ter mu želim, da bi živel še mnogo let zdrav in zadovoljen.«

Te besede veljajo danes, ob njegovi sedemdesetletnici, v še večjem obsegu; kajti Frischauf je tudi v naslednjem desetletju neumorno deloval za smotre našega društva.

K šestdesetletnici so pismeno ali brzojavno čestitala razna društva, in sicer poleg češke podružnice še Steir. Geb. Verein in Österr. Touristen-Klub.

Dne 9. sept. 1897. je šel Frischauf s sinom Hermanom v Mozirsko kočo, na Medvedjak, Kal, Kramarico in v Črno, od tod pa v Pliberk.

Leta 1898—1900 je potoval po Savinjskih planinah in kritikoval naprave kranjske sekcije D. u. Ö. A. V.-a v okolici Zoisovo kočé na Kokrskem sedlu.

Dne 5. septemb. 1898. se je udeležil slavnostnega blagoslovljenja „*Jubilejne kapelice sv. Cirila in Metoda*“ pod Ojstrico ter je občeval z g. župnikom Aljažem. Dne 4. sept. je prišel z g. Jos. in gospo Vikt. Malfer iz Železne Kaplje v Solčavo. Ker tam niso dobili kosila, so odpotovali v Luče in potem k Planinšeku, kjer so prenočevali.

Leta 1899. sva potovala od Čršeka ob potoku Dupelniku na Belo peč ob koroško-štajerski meji, katero potovanje je popisal »Die Wildhöhlen-Klamm bei Leutsch«.

Zlasti mnogo se je Frischauf trudil za zgradbo novih potov. L. 1894. je napravila »Savinjska podružnica« S. P. D. novi pot v gorenjem delu Turškega žleba po navodilih Frischaufa. Tam so se odstrelile skale, napravile kamnite stopnice in napelo 30 m žice.

V istem letu je napravila podružnica tudi zgodovinski pot »čez Brege« od Kozje brvi skozi Rjavčevo jamo, kjer so nekdanj hodili ljudje iz Solčave v Luče, kadar je bil pot ob Savinji preplavljen.

V avg. l. 1895. je »Savinjska podružnica« napravila na predlog Frischaufa „*Jančevo prižnico*“ na Šentlenartskem sedlu, t. j. mizo s klopni.

L. 1895. je »Savinjska podružnica« protestovala proti navideznemu delovenju celjske sekcije D. u. Ö. A. V.-a v Turškem žlebu na občni zbor dotičnega društva, ker je ona tam začela prva delovati. Frischauf je potem leta 1899. od 13. do 15. aprila preudaril s Piskernikom zgradbo pota v Turškem žlebu ter še delo nadzoroval. Frischauf je natančno določil, kakšne železne stopnice z držaji, v kakšni obliki in debelosti železja se imajo napraviti. Delo se je l. 1900. nadaljevalo; zopet je Frischauf zgradbo pota nadzoroval. Dne 18. sept. se je vršila slovesna otvoritev pota skozi Turški žleb na Skuto pri večji udeležbi turistov, pri kateri priliki je rekel prof. Spath iz Berolina, da kaj sličnega še sploh ni videl v Alpah. To so že mnogokrat potrdili tudi drugi nemški hribolazci. Pot je veljal okroglo 5.000 kron. Trasovanje in financiranje pota skozi Turški žleb so Frischaufove zasluge. O tem znamenitem potu je pisal v razne časnike.

V l. 1899. je tudi potoval na Kriško planino pri Kamniku in objavil poseben spis; 4. novemb. je šel na Šenturško goro, kjer je prenočil, 5. nov. k Sv. Ambrožu, na Krvavec in v Kamnik.

L. 1899. pa sva s Frischaufom in Murijem potovala iz Jezerskega na dolenje Ravni radi zgradbe »Češke koč«. Frischauf je trasoval vozno pot od Makeka na Štulerjevo sedlo. Zanimiva je bila poravnava z Makekom radi odškodnine zemljišča za vozno pot po njegovem svetu. Čeprav ima od tega pota sam korist, je zahteval odškodnine 600 kron. Od Ravni

navzdol grede sem ga z ozirom na važnost prometa tujcev glede cene precej omehčal; nazadnje je v pogajanje posegel Frischauf ter mu s posredovanjem koroškega deželnega predsednika Fraydenegga namignil na zlati križec, na kar je od vsakoršne odškodnine odstopil.* — Po »Češki podružnici« zgrajena pot na Mlinarsko sedlo je ista podružnica na čast možu ki si je pridobil največjih zaslug za Savinjske planine, imenovala *Frischaufovo stezo*.

Dne 17. aprila l. 1901. je bil Frischauf prvi v Logarski dolini, 5. oktobra pa s sinom Walterom in si je ogledal Turški žleb.

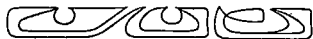
L. 1902. je bil zopet Frischauf v Solčavi in sicer 15. aprila, 22. maja in 27. septembra v zadevi planinskih potov, a septembra z gospo in sinom Erichom, s katerimi se je sešel tudi pisec; odpotovali so na Mozirje in po železnici v Gradec.

Dne 3. aprila leta 1903. je bil Frischauf zopet pri Piskerniku radi trasovanja ceste iz Logarske doline v Železno Kapljo, za kar je dobil podporo od štajerske hranilnice v Gradcu.

Leta 1904. je potoval Frischauf mesca oktobra čez Mozirje v Logarsko dolino. Dne 7. oktobra se je pogovoril s Piskernikom radi popravila pota na Kamniško sedlo z Okrešlja.

---

* Prejšnji dan je pomagal v Kranju ustanovit podružnico S. P. D. za Kranjski okraj.

Naprava tega pota je zelo razburila celjsko sekcijo D. u. Ö. A. V.-a., ki je od osrednjega odbora dobila podporo 1600 mark, s katero vsoto je hotela napraviti pote z Okrešlja na Kamniško sedlo, Planjavo in Ojstrico, česar si pa izvedenci niso mogli prav predstavljati, ker ta delokrog niti odbornikom celjske sekcije ni bil znan. Ker pa Kamniška korporacija ni dala potrebnega dovoljenja za napravo nameravanih potov, je podpora odpadla. Frischauf se je obrnil na celjsko sekcijo, naj pot na Kamniško sedlo dobro napravi, a ta je hotela samo nekaj proda odstraniti, čeprav so bile pritožbe o slabem potu že celo v »Tagespošti«. To mu je bilo neprijetno. Zato je pisal 18. jul. celjski sekciji, da bode pustil pot na Kamniško sedlo zgraditi po Savinjski podružnici S. P. D. Meseca oktobra 1904 je proučeval pot na Kamniško sedlo, ta pot se je srečno izvršil v letih 1905 do 1907 in je eden najlepših v naših planinah. Za napravo tega pota se je Frischauf največ trudil. Dobila se je po njegovem posredovanju podpora od štajerske hranilnice v Gradcu in štajer. deželnega zbora; celjska sekcija, ki ni umela važnosti pota, se je seve pozneje hudovala na Savinjsko podružnico, da ji odvzema pota. V planinah pa je navada taka, da kdor noče delovati, naj ostane doma za pečjo.

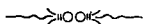
L. 1904. je imela Kamniška podružnica S. P. D. priprave za zgradbo koč na Kamniškem sedlu. Frischauf je bil večkrat v Kamniku in se pogovarjal o tej zgradbi s takratnim načelnikom, g. notarjem E. Orožnom.

L. 1905, 20. julija, je Frischauf določil traso pota z Okrešlja na Kamniško sedlo v navzočnosti Janeza Piskernika in Martina Ožepa. Dovršen krasen pot si je ogledal šele 30. julija 1907, potujoč skozi Logarsko dolino, na Kamniško sedlo, drugi dan pa v Bistriško dolino in Kamnik.

Zadnji dve leti je imel Frischauf mnogo prestatih od svojih nemško nacionalnih nasprotnikov, ki so ga sovražili na vse pretege.

Že leta 1897. so vsled Frischaufovega govora na šestdesetletnici v Mozirji priredili nemško nacionalni dijaki vseučilišča po prizadevanju nekaterih Celjanov v Gradcu Frischaufu *mačjo godbo*. Slučajno ga ni bilo doma. Rekel mi je pa, da mu je takšna mačja godba toliko vredna kakor serenada. Nasprotovanje dijakov in tudi nekaterih profesorjev na vseučilišču v Gradcu se je proti Frischaufu nadaljevalo. Najbolj pa je vseučiliške kroge razburilo, ko je Frischauf pokazal prof. E. Richterja, nekdanjega rektorja, v pravi luči kot znanstvenika. Tu ni prostora, da bi o tem razpravljali. Kogar stvar zanima, naj bere dotične brošure. Čudom čuditi pa se je dejstvu, da sta celo dva slovenska vseučiliščna profesorja podpisala potest filozofske fakultete proti stvarnemu nastopanju Frischaufa, ki so ga sovražili Nemci vsled njegove prijaznosti do Slovencev. To naj ostane pribito. — Z raznimi mahinacijami in z neodločnim nastopanjem slovenskih poslancev se je doseglo prisiljeno umirovljenje Frischaufovo. O tej

žaloigri, ki cika že na politično stran, rajši molčim. Ako merodajni slovenski krogi svojih resničnih in ne-sebičnih prijateljev ne marajo bolje poznati in zastopati, potem tužna nam majka!

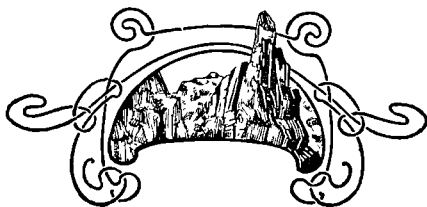
V teh skromnih črticah sem le površno označil neumorno delovanje Frischaufa kot planinca s posebnim ozirom na nas Slovence in «Sloven. planinsko društvo». Radi nas so ga preganjali in — dosegli svojo namero. Navzlic temu je ostal pravičen in nepristranski planinoslovec, ki nikoder in pri nikomur ne išče niti časti in hvale, daši je okusil tudi *nehvaležnost*, ki je baje plačilo sveta.

Nemška zagrizenost je hotela uničiti ves njegov spomin v Savinjskih planinah. Podružnica Železna Kaplja Ö. T. K. je pred leti prodala Frischaufovo kočo pod Kokrskim sedlom kranjski sekciji D. u. Ö. A. V-a., ki je kočo zaprla ter napis odstranila brez njegovega dovoljenja. Ob koči se zdaj šopirijo koprive. Škoda za pota od tam na Grintavec in Kočno.

«Savinjska podružnica» in osrednji odbor S. P. D. pa vedo ceniti velikanske zasluge Frischaufove za društvo samo kakor tudi za naše planine. Zato se postavi na Okrešlju moderna planinska kočica, imenovana *Frischaufova kočica*, ki bode ustrezala vsem potrebam turistov, obenem pa še poznim rodovom pričala o hvaležnosti Slovencev.

Te vrstice naj smatra moj pobratim Frischauf kot izraz mojega osebnega visokega spoštovanja. Ne pozabne mi tudi ostanejo vesele ure, ki sem jih preživel v prijateljskem občevanju ž njim po naših krasnih planinah. Takemu ljubeznivemu, nepristranskemu, nesebičnemu in neumno delujočemu planincu bodi čast in hvala! Naj ga Bog ohrani še mnogo let čilega in zdravega!

Seznam¹

Frischaufovih planinoslovnih knjig in spisov.

Kratice:

Z. D. u. Ö. A. V. = Zeitschrift des Deutschen und Österreichischen Alpenvereines.

Ö. T. Z. = Österreichische Touristen Zeitung.

Jb. Ö. T. K. = Jahrbuch des Österreichischen Touristen Klubs.

Jb. St. G. V. = Jahrbuch des Steir. Gebirgs-Vereines.

N. d. A. Z. = Neue deutsche Alpen-Zeitung.

Ö. A. Z. = Österreichische Alpen-Zeitung.

Süd. P. = Südsteirische Post (in pozneje «Presse»).
str. = stran; št. = številka.

1873.

1. *Aus den steirischen Kalkalpen.* Hochtor bei Johnsbach. — Jb. St. G. V., str. 41—53.

2. *Reichenstein bei Admont.* Jb. St. G. V., str. 54—65.

3. *Hoch-Mölbling im Todtengebirge.* — Jb. St. G. V., str. 65—69.

1874.

4. *Die Besteigung des Grimming (7425').* — Jb. Ö. T. K., str. 45.

---

¹ Sledeči seznam še nikakor ni popolen; imenovani so le spisi, kateri so pisatelju znani. Med njimi so tudi nekateri brez Frischaufovega imena, ki pa so vendar njegovi, ker se poznajo po slogu. Dobil jih je pisatelj sam od Frischaufa, hrani jih «Savinjska podružnica S. P. D.»

5. *Goldschmid's Aneroid-Barometer Nr. 608.* — Jb. St. G. V., str. 79—86.

1875.

6. *Die Sulzbacher Alpen.* — Jb. St. G. V. str. 41—72. Posebna izdaja v samozaložbi.

7. *Bergtouren im kroatischen Grenzlande.* — Jb. Ö. T. K., str. 1—16.

1876.

8. *Wanderungen in den Sannthaler Alpen.* — N. d. A. Z., 3. zvez., str. 52—53, 62—63, 73—75.

9. *Aus den Sannthaler Alpen.* — N. d. A. Z., 3. zvez., str. 125—126.

10. *Aus den Steiner Alpen.* — N. d. A. Z., 3. zvez., str. 149—150.

11. *Sannthaler Alpen.* — N. d. A. Z., 3. zvez., str. 193—195.

12. *Eingesendet.* Berichtigungen zum Aufsätze «Die Sulzbacher- oder Steiner-Alpen.» Von Julius Meurer. — N. d. A. Z., 2. zvez., str. 300.

13. *Eingesendet.* Herrn Th. Trautwein. Redakteur der Z. D. u. Ö. A. V. — N. d. A. Z., 3. zvez., str. 215—216.

1877.

14. *Die Sannthaler Alpen.* — Jb. Ö. T. K., str. 2—177. — Posebna izdaja, 8°, str. 1—282+I—VIII. Te knjiga je že zastarela, kakor mi je Frischauf sam dejal.

1878.

15. *Panorama-Tafeln.* — Jb. Ö. T. K. Tudi ponatis

1879.

16. *Die Südwand des „Hohen-Dachstein“*. — Jb. St. G. V., str. 32—42.

1880.

17. *Erinnerungen aus den Sannthaler Alpen*. — N. d. A. Z., 10. zvez., str. 37—39.

1881.

18. *Die Triglav-Seen*. — Jb. Ö. T. K., str. 93—102.

19. *Das Zeichnen und Bestimmen der Panoramen*. — Z. D. u. Ö. A. V., str. 10—23 (in v «Mittheilungen» istega društva l. 1888).

1883.

20. *Beitrag zur Bestimmung der Sichtbarkeit von Punkten*. — Z. D. u. Ö. A. V., str. 98—100.

21. *Die Gleinalpe* (1889 m). — Jb. St. G. V., str. 18—19.

1884.

22. *Zum Panorama der Rosetta*. — Z. D. u. Ö. A. V., str. 272—274.

23. *Monte Castello am Gardasee*. — Z. D. u. Ö. A. V., str. 338—341.

1885.

24. *Steirische Wanderbücher. V. Untersteier*. — St. G. V., Gradec.

25. *Dosso del Sabbione 2096 m*. — Z. D. u. Ö. A. V., str. 399—400.

1886.

26. *Der Speikboden 2519 m bei Taufers*. — Z. D. u. Ö. A. Z., str. 311—312. Pojasnjuje panoramo.

1887.

27. *Der Sonnblick in der Rauris 3090 m.* — Z. D. u. Ö. A. V., str. 317—321. Pojasnjuje panoramo.

1888.

28. *Das Hohe Rad 2912 m.* — Z. D. u. Ö. A. V., str. 238—242. Pojasnjuje panoramo.

1890.

29. *Das Uskokeengebirge.* — Z. D. u. Ö. A. V., str. 419—429.

1891.

30. *Klimatischer Curort und Seebad Cirkvenica.*

1892.

31. *Das Panorama als Hilfsmittel der Geographie.* — «Ausland», št. 23.

1893.

32. *Sannthaler- oder Steiner Alpen?* — Ö. T. Z. št. 22.

33. *Nachtrag* (zum Namensstreit Sannthaler- oder Steiner-Alpen). — Ö. T. Z. št. 2, ponatis str. 1—4.

34. *Seebad Porto-Ré.* — Ö. T. Z., št. 13.

1894.

35. *Zur „Erschließung der Ostalpen“* von Dr. August von Böhm. — Süd. P., št. 101. — Ponatis str. 1—12 v 16⁰.

36. *Eine Aufgabe des „Deutschen und Österreichischen Alpenvereines“.* — Süd. P., št. 10. — Ponatis str. 1—8 v 16⁰.

(37. *Roban Kot—Molička planina.* — Zur Erinnerung an die Eröffnung der Kocbek-Hütte. — Ö. T. Z., št. 18. Ponatis str. 1—8.

(38.) *Der Notweg Leutsch-Sulzbach.* — «Grazer Volksblatt.» Ponatis str. 1—7.

39. *Der Wert des Congresses zur Hebung des Fremdenverkehrs für die Steiermark.* — Priloga k «St. Gewerbeblatt» od 1. jun. št. 11.

40. *Tafeln für das Höhenmessen mit dem Siede-Thermometer.* — Ö. A. Z., št. 403. — Tudi ponatis.

41. *Das Höhenmessen mit dem Siede-Thermometer.* — Ö. A. Z., št. 394.

1895.

42. *Die Erschließung der Sannthaler Alpen.* — Festschrift anlässlich des Straßenbaues im oberen Sannthale. — Graz, Leuschner und Lubensky, 4°, str. 1—36. Knjižica je posvečena štajerskemu deželnemu odboru in ima dodan pregleden zemljevid novo napravljene ceste Luče-Solčava. — Nochmals zur Erschließung der Ostalpen von Dr. August von Böhm. — Süd. P., št. 16 in 17. — Ponatis str. 1—14.

43. *Das Logarthal als Gegenstück zum Cirkus von Gavarnie.* — Süd. P., Ponatis str. 1—13.

44. *Aus den Sannthaler Alpen.* — Süd. P., št. 86.

45. *Die Seemauer am Westufer des Gardasees.* — Ö. A. Z., št. 423 in 424. — Ponatis str. 1—9.

1896.

46. *Zur Schädigung der Heimatskunde durch den*

Deutschen und Österreichischen Alpenverein. — Süd. P., št. 99 od 9. dec. uvodni članek.

47. *Schutzhaus und Kapelle am Triglav.* — «Grazer Volksblatt.» Ponatis 16°, str. 12.

48. *Die erste Specialkarte der Ostalpen.* — Ö. A. Z., št. 450. Ponatis str. 1—5.

49. *Steirische Sommerfrischen. I. Krakau bei Murau.* Izdal St. G. V. v Gradcu, 8°, str. 43.

1897.

50. *Genossenschaft Rinka.* — «Grazer Volksblatt», št. 13 od 17. jan. — Ponatis str. 1—10.

51. *Eine neue Alpenstraße.* — «Grazer Morgenpost» z 11. maja. (Govori o cesti iz Solčave v Železno Kapljo).

52. *Possruckgebirge.* — Ö. T. Ztg. št. 14. Tudi ponatis.

53. *Zur Hebung des Besuches des Triglav.* — Ö. T. Ztg., str. 216—217.

54. *Neue Höhenbestimmungen am Triglav.* — Ö. T. Ztg., str. 265—266.

1898.

(55. *Der neue Weg zur Zoishütte.* — Süd. P., št. 102.

1899.

56. *Die Wildhöhlen-Klamm bei Leutsch.* — Süd. P., št. 19 in «Grazer Morgenpost», št. 48.

57. *Nochmals der neue Weg zur Zoishütte.* — Süd. P., št. 84.

58. *Die obere Seeländer Kočna.* — Süd. P., št. 92.

1900.

59. *Zur Tätigkeit der Sektion Krain des Deutschen und Österreichischen Alpenvereines.* — Süd. P., št. 21.

60. *Zur Tätigkeit der Sektion Krain des Deutschen und Österreichischen Alpenvereines in der Kanker.* — Süd. P., št. 57.

61. *Eröffnung der Wege Rinkathor und Skuta.* — Süd. P., št. 79.

62. *Aus den Sannthaler Alpen.* — Von Ravni nach Vodine. — Süd. P., št. 99.

63. *Der Wegbau im Rinkathor.* — «Politik», št. 352.

64. *Die Kreuzer-Alpe bei Stein.* — Samozaložba, 16°, str. 9. Tiskal Kleinmayr & Bamberg.

1901.

65. *Von Ravni nach Vodine.* — «Politik» z 11. decembra.

1902.

66. *Virnik Grintovc.* — Süd. P., št. 94.

67. *Rechtskuriosa des Deutschen und Österr. Alpenvereines.* Süd. P., št. 92.

1903.

68. *Eine neue Alpenstraße.* — Samozaložba, Gradec, 16°, str. 1—6. *Eine Alpenstraße zwischen Sann und Vellach.* Isto.

1904.

69. *Eisenkappel, Ostkarawanken, Sanntaler Alpen.*
(Von Ludwig Jahne. «Genters Führer»). — Süd. P.,
št. 45. — Kritika.

1905.

70. *Der Alpinist und Geograph Eduard Richter.*
— 8°. str. 32. Založil L. Schwentner v Ljubljani.

1907.

71. *Zum Geschick meiner Broschüre „Der Alpinist
und Geograph Eduard Richter.* — Založil L. Schwentner
v Ljubljani. 8°, str. 1—26.

72. *Zur Enthüllung des Eduard Richter-Denkmal
in Salzburg.* — Südösterr. Stimmen, št. 88—91.

